

John Smith:

Gazdaságpolitika és fejlődés

Előadás a Szocialista Internacionálé 1994. február 21-én, Genfben rendezett konferenciáján,
a Nemzetek Palotájában

Nagy öröm számomra, hogy üdvözölhetem küldötteinket és vendégeinket ezen az összejövetelen, amit az 1944-es Bretton Woods-i konferencia 50-dik évfordulójának szenteltünk. Nagy örömmre szolgál az is, hogy itt, az Egyesült Nemzetek európai központjában üdvözölhetem Önöket. Genf olyan város, amelynek történelmében a nemzetköziség mindig fontos szerepet játszott. A II. világháború előtt a Népszövetség székhelyéül szolgált, napjainkban pedig az ENSZ számos szakosított intézményének és sok nemzetközi összejövetelnek ad otthont.

Ez a genfi összejövetel alkalmat ad arra, hogy áttekintsük a világgazdaság jelenlegi helyzetét, és hogy megvizsgáljuk azokat az elveket és intézményeket, amelyekről úgy gondoljuk, hogy jövőben irányítanak minket.

Az évfordulók általában alkalmat adnak arra, hogy az emberek visszatekintsenek elmúlt időkre - én ma azonban azt szeretném, ha inkább a jövőre gondolnánk és fontolóra vennénk azt a fajta világot, amelyet az elkövetkező évszázadban magunknak és gyermekeinknek felépíteni szeretnénk. Manapság az események olyan gyorsan és kiszámíthatatlanul peregnek - ki tudta volna például megjósolnia német újraegyesítést, vagy a Szovjetunió nagyrészt békés szétesését -, hogy alig bírunk lépést tartani a történelem menetével, ahelyett, hogy előtte járnánk.

Úgy gondolom, hogy tanulnunk kellene abból a magabiztosságból és előrelátásból, amellyel a háborút követő világ építőmesterei eltervezték a jövőt. Már a II. világháború alatt, - egy olyan korszakban, amikor a szövetségesek még nem voltak biztosak a győzelemben, - megszületett egy új nemzetközi rend tervezete. Az 1941-es Atlanti Charta és az 1944-es Bretton Woods-i konferencia olyan események voltak, amelyek igyekeztek előre elképzelni az elkövetkezendő új világ politikai és gazdasági rendszereit.

Ma tehát az a feladatunk, hogy olyan reformokon gondolkozzunk, amelyek biztosítanak azt, hogy nemzetközi gazdasági intézményeink megfeleljenek egy bizonytalan, de izgalmakkal teli jövő kihívásának. Amit ma tennünk kell, az az, hogy elkezdjük „újraalkotni” az Egyesült Nemzetek és Bretton Woods intézményeit; korszerűsítve őket, valamint szerepkörüket és kötelezettségeiket úgy átalakítva, hogy azok megfeleljenek egy új és gyorsan változó világ igényeinek.

Sürgősen életet kell lehelni nemzetközi gazdasági rendszerünkbe, mivel a világ gazdasági kihívásai mérhetetlenek. Az iparilag fejlett világ nagy része még mindig a recesszióval küzd. A növekedés alacsony és a munkanélküliség túl nagy - ez utóbbi idén az OECD országokban elérheti a 36 milliót. Kelet-Európa feltörekvő demokráciái és a volt Szovjetunió komoly gazdasági problémákkal küszködnek akkor, amikor újonnan kivívott szabadságukat igyekeznek megszilárdítani.

Nyitott nemzetközi kereskedelmi rendszerünket a „foszd-ki-szomszédodat” politikák és a protekcionizmus fenyegeti. Tekintsük például az USA és Japán közötti egyre erősödő vitát nem sokkal az Uruguay-forduló lezárása előtt. Még csak mostanában kezdünk szembeszállni a környezeti problémákkal és csak most igyekszünk a fenntartható növekedés és fejlődés új modelljeit kidolgozni.

A fejlődő országoknak juttatott támogatások és segélyek szintje stagnál, miközben a legszegényebb országok többségét még mindig adóssághegyek, szegénység és betegségek jellemzik.

Ezek ismeretében elégedettek lehetünk-e azzal, ahogyan a nemzetközi államközösség szembeszáll napjaink kihívásaival? Úgy gondolom, az OECD, a Világbank, az IMF, a GATT, maga az ENSZ, és természetesen a G7 által rendezett nemzetközi konferenciák tömkelege ellenére sem lehetünk elégedettek.

Három olyan feladatot vázlok fel, amellyel a nemzetközi közösségnek szembesülnie kell. Először is azt kell megvizsgálni, hogy milyen lépések szükségesek a világméretű fenntartható növekedés biztosításához. Másodsorban a nemzetközi gazdaságpolitikai döntéshozatal szerkezetének vizsgálatára lenne szükség. Harmadrészt azokat az elveket kellene meghatározni, amelyek a 21. század gazdaságpolitikáinak alapját képezhetik majd.

A következő hónapban az amerikai kormány speciális találkozót rendez a G7 számára. Úgy gondolom, hogy ez a találkozó nemcsak a munkahelyekkel kellene foglalkoznia az ipari országokban, hanem a gazdasági növekedéssel világszerte. Véleményem szerint a következő négy pontot kellene a G7-nek figyelembe vennie.

Először: szükség lenne a kamatlábak szintjének összehangolt csökkentésére Európában, hogy teljes mértékben ki lehessen használni a Bundesbank korábbi kamatláb-csökkentéséből származó előnyöket. A főbb európai gazdaságokban az alacsonyabb kamatláb hozzásegíthet a világméretű gazdasági növekedés megindításához és fenntartásához. Mindez elsősorban Nagy-Britanniát érinti, ahol a jelentős adóemelések nagy mértékben sújtják a fogyasztókat.

Másodszor: a G7-nek fenn kell tartania a gazdasági infrastruktúrába, technológiába, és emberi erőforrásba való közösségi és magánberuházásokat, hogy ezáltal segítsék a gazdasági hatékonyságot és a munkahelyteremtést. Ilyen intézkedésekre különösen szükség van Európában, ahol nagyobb

szerepet lehetne szánni az EU beruházási bankjának az infrastrukturális beruházásokban és a munkahelyteremtésben - ahogy azt Jacques Delors bizottsági elnök is javasolta.

Harmadszor: a G7-nek legalább bele kellene egyeznie az SDR-nek az IMF ügyvezető igazgatója által javasolt újraelosztásába. Az újraelosztás visszaállítaná az SDR részesedését a nemzetközi tartalékokban az elmúlt két évtized szintjére, egy olyan időszakban, amikor az inflációs nyomások nagyon tompítottak. Az újraelosztás nélkül Kelet-Európa és a Harmadik Világ sok országának tartalékolási kerete továbbra is merev maradna, ami arra kényszerítené őket, hogy csökkentsék a belső keresletet és az importot olyan időszakban, amikor az létfontosságú import iránti igényük intenzív és teljesen indokolt. Egy SDR-allokáció éppen megfelelő időben olajozná meg a nemzetközi kereskedelem fogaskerekeit, és erősítené a növekedést és a recesszióból való kilábalást a világgazdaságban.

Negyedszer: az adósságelengedés új formáit kellene kidolgozni Közép-Afrika legszegényebb, adósság sújtotta országai számára. A kétoldalú kormányzati hitelek esetében alkalmazott leírások elvét (amely Trinidad Terms néven került elfogadásra) kellene alkalmazni a multilaterális bankokkal szembeni tartozások esetére is. Ezen kívül az IMF Kibővített Szerkezeti Kiigazításai Alapja több forrást biztosíthatna, amit a Valutaalap aranykészletei egy részének eladásával finanszírozhatna.

Ezek azok a fő intézkedések, amelyeket véleményem szerint a következő G7 találkozón meg kellene vitatni és egyáltalán az összes más nemzetközi fórumon is - az Alap és a Világbank tavaszi gyűlésén, az OECD-ben, és az ipari országok júliusi gyűlésén Nápolyban.

Az eddigi tapasztalatok alapján azonban attól tartok, hogy ezen események sorozata sem lesz más, mint egy nemzetközi gazdasági ringlispál, ahol a döntések meghozatalát egyik összejövetelről a másikra tologatják. Mindez elvezet második fő témámhoz, nevezetesen, hogy a nemzetközi gazdaságpolitikai döntéshozatalnak új intézményekre van szüksége.

Jelenleg egy olyan nemzetközi intézményi tálakmányunk van, amelynek nagy részét közvetlenül a háború utáni korszakból örököltük. Itt vannak a Bretton Woods-i ikrek, az IMF és a Világbank. Itt van az ENSZ és a szakosított intézmények rendszere. Itt van az OECD és a G7csoport. Azt hiszem, eljött az idő, hogy megkíséreljük összeszedni a nemzetközi közösség erejét, és azt hiszem, ezt a munkát az ENSZ keretein belül kell elvégezni.

A legutóbbi bizottsági ülésen, tavaly júliusban, felvettem, hogy a G7-nek fontolóra kellene vennie, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának gazdasági szárnyává váljon. Egy ilyen szerv átvehetné a G7 jelenlegi munkáját, de jelentősen megnövelt tagsággal, amely jobban tükrözné a világgazdaság változó dinamikáját. Mint ahogyan az ENSZ Biztonsági Tanácsa még mindig az 1945-ös helyzetet tükrözi, a G7 is kezd egy kissé elavulttá válni. A távol-keleti és a latin-amerikai országok kezdenek

nagyon is feltûnô nyomokat hagyni a világgazdaságban, és nemsokára már részt akarnak venni a nemzetközi gazdaságpolitikai döntéshozatalban is.

Logikailag a következô lépés az lenne, ha a Bretton Woods-i intézmények is bekerülnének az új Gazdasági Tanács szárnyai alá. Jelenleg mind az IMF, mind a Világbank meglehetősen távol marad az ENSZ-szervezet többi részétôl. Részben ezt tükrözi az a tény, hogy a Bretton Woods-i konferencia idôben megelőzte az ENSZ megalakulását, és azért is így van ez, mert a az Alap és Világbank döntéshozatali mechanizmusaiiban a fejlett ipari országok, mint legfôbb részvényesek játsszák a döntô szerepet.

Változnak az idôk. A hidegháború vége óta az Alap és a Világbank is új tagokkal bôvült Kelet-Európából és máshonnan. Ennek eredményeként szinte teljesen univerzálissá váltak, az ENSZhez hasonlóan. Részvényeseik struktúrája is változik, amint új erôs régiók kapcsolódnak be a világgazdaságba. Természetesen Japán a csendes-óceáni térségbôl vezeti a sort. Fentiek miatt a Bretton Woods-i intézmények és az ENSZ közötti különbség egyre csökken. Ha egyezsége lehetne jutni az ENSZ Gazdasági Tanácsának létrehozására vonatkozóan, akkor ésszerű lenne világosan meghatározni a Bank és az Alap felelôsségi körét is.

Véleményem szerint létezik egy másik eset, ahol még radikálisabb átszervezésre lenne szükség. Az IMF-t azért hozták létre, hogy rövid távú fizetésimérleg-problémákkal foglalkozzon. A Világbank ezzel szemben a fejlődést elôsegítô hosszú távú projektek finanszírozására lett volna hivatott. Manapság a két szerep közötti különbség meglehetősen elsikkadt. Az Alap olyan hiteleket is nyújt Kelet-Európában és a Harmadik Világban, amelyek nem csupán rövid távú fizetésimérleg-problémák kiküszöbölésére irányulnak, hanem gazdaságaik alapvetô strukturális átalakítására is. A Világbank eközben elmozdult a projektfinanszírozás felôl a gazdaságpolitikai tanácsadás és az ún. szerkezeti kiigazítás finanszírozása felé.

E két intézmény egyre inkább ugyanazt a feladatot látja el - és a nagyrészt egybehangzó kritika szerint mindketten rosszul. A fejlődô országokkal foglalkozó kritikusok szeretik e párost egy kínvallató kettôs szerepéhez hasonlítani. Az Alap végzi el a piszkos munkát, a Világbank pedig teát és támogatást nyújt.

Úgy gondolom, hogy komolyan meg kell fontolni az Alap és a Világbank egy szervezetbe való olvasztását, és ugyanakkor az új szervezetet egy közelebbi és jobban együttmûködô kapcsolatba kellene hozni az ENSZ fejlődést támogató specializált intézményeivel - mint az ENSZ fejlesztési programja, a világelelmezési program és az UNICEF. Egy ily módon egyesített Alap és Világbank adminisztratív költségei csökkennének, és - remélem - hatékonyabbak lennének a források mobilizálásában és a gazdaságpolitikai tanácsadásban. Tisztában vagyok azzal, hogy ez a javaslat nemtetszést fog kiváltani Chevy Chase, Maclean és más washingtoni negyedekben - de az IMF-nél és

a Világbanknál dolgozó közgazdászok hada már mind gyakorlottak a strukturális átalakítások leküzdésében.

A politikai döntéshozatal egyszerű átstrukturálása természetesen nem biztosítja a hatékonyabb működést. Én azonban hiszem, hogy pozitív eredményekkel járna, ha a nemzetközi közösség figyelmét egy olyan ENSZ Gazdasági Tanácsra fordítaná, amely magasabb státusszal bírna, mint a G7, és amelynek teljes felügyelete lenne a nemzetközi pénzügyi intézmények átalakított rendszere felett.

Egy átszervezett ENSZ szintén lehetőséget adna, hogy újra kihangsúlyozzuk azokat az alapvető elveket, amelyekben szerintem a modern gazdaságpolitikának alapulnia kell. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya jó kiindulópontként szolgál, amely szerint „Mi, az Egyesült Nemzetek népei... előmozdítjuk valamennyi nép gazdasági és szociális előrehaladását”. Amit az ENSZ Alapokmány is olyan világosan megfogalmaz, az az, hogy feltétlenül szükség van a nemzetközi gazdaság szociális dimenziójának helyreállítására.

Európában, úgy vélem, nem építhetünk addig piacot az üzlet számára, amíg nem hozunk létre az emberek számára is közösséget, és ez a kijelentés a világ bármely más pontjára is igaz.

Számomra a gazdasági haladás és a társadalmi igazságosság egymástól elválaszthatatlanok. Ez az oka annak, hogy miért szeretnék olyan politikákat látni, amelyek elősegítik a növekedést, növelik a foglalkoztatottságot és az emberekbe való „beruházást”. Ez egy olyan megközelítés, amely azon az elven alapszik, miszerint a legértékesebb kincs az emberi tehetség és tudás. A gazdasági szaknyelv zsargonja szerint ez a humán tőkébe való befektetés. És ez egy olyan megközelítés, amely legalább annyira érvényes a legfejlettebb országokra, mint a legkevésbé fejlettekre.

Hogyan képesek a modern ipari társadalmak versenyképesek maradni és új munkahelyeket létrehozni, ha nem ruháznak be kellő mértékben a munkaerő képzésébe - amikor minden jel szerint a technológia magasabb szintje a munkahelyek nagyobb fokú rugalmasságát igényli? És hogy tudják az elmaradott országok leküzdni a szegénységet, ha nem ruháznak be az egészségügybe és népük oktatásába - amikor minden jel szerint a csecsemőhalandóság csökkenése és az iskolázottság magasabb szintje nemcsak közvetve befolyásolja, hanem az alapját képezi a gazdasági fejlődésnek?

Ezek azok a feladatok, amellyel nekünk, a Szocialista Internacionálénak meg kell küzdenünk. Mi a humán tőkébe való beruházásért, a nők és férfiak egyenlőségéért, a munkához való jogért szállunk síkra. Ember-központú gazdaságot akarunk, amelyben a piacok szolgálgják az embereket és nem fordítva. Az anyaország és a külföld közötti kapcsolatok és együttműködés pártján vagyunk. Mert tudjuk, hogy közösen cselekedve sokkal többet lehet elérni, mint bármely ország egymagában.

Ez az a gazdasági kép, amely szerintem a következő században fog alakot öltetni. Mai találkozómon remélem megvizsgálunk ezen elképzelések közül néhányat, és elkezdjük egy új tervezet létrehozását a világgazdaság számára. Bátraknak és törekvőknek kell lennünk, és követnünk kell George Bernard Shaw tanácsát, miszerint „egyesek nézik a dolgokat és azt kérdezik, miért - nekünk olyan dolgokat kell megálmodnunk, amelyek sohasem léteztek, és azt kell kérdeznünk, miért ne?”

A kételkedők biztosan a buktatókat keresik. Ők mindig rengeteg okot találnak, hogy miért nem lehetséges, sőt nem kívánatos a változás. Bizonyára a történelem tanulsága az, aminek köszönhetjük, hogy a kételkedőknél többen vannak azok, akik emlékeznek 1944-re, amikor a nemzetközi együttműködés és multilateralizmus elvei működésbe lendültek. Mert ezek az elvek és az őket megtestesítő intézmények voltak azok, amelyek egy addig soha nem látott fejlődés és haladás korát kiváltották.

Nagy változások korát éljük. Hatalmas kihívások és lehetőségek korát. Ez az a generáció, amelynek ki kell alakítania a hidegháború utáni világ képét. Nekünk kell újjáformálni a nemzetközi közösség intézményeit. Mi vagyunk a 31. század építészei - egy olyan világot igyekszünk felépíteni, amely békésebb és virágzóbb, mint eddig valaha. És ha mi tervezzük meg egy szebb jövő képét, készen kell állnunk arra, hogy változtassunk, és hogy azon gondolkozzunk, hogyan lehetne másképp. És ahelyett, hogy azt kérdezzük, miért, kérdezzük azt, hogy miért ne.

(fordította: Nagy Zsuzsa)